

بررسی اهمیت و اشکالات فرهنگ‌های دوزبانه در آموزش زبان روسی

دکتر نرگس آشتیانی مجدآبادی کهنه ©

دکترای آموزش زبان روسی،

تهران، ایران

ashtianinarges@yahoo.com

دکتر کوثر سلیمی عبدالملکی

استادیار گروه زبان‌های خارجه دانشکده علوم انسانی دانشگاه بجنورد،

بجنورد، ایران

k.salimi@ub.ac.ir

واژه‌های کلیدی: فرهنگ دوزبانه، آموزش، زبان روسی، زبان فارسی.

در این مقاله اهمیت فرهنگ‌های لغت دوزبانه روسی به فارسی و فارسی به روسی در آموزش زبان روسی به دانشجویان ایرانی بررسی شده است. نویسندگان کوشیده‌اند تا به موضوع کمبود فرهنگ‌های دوزبانه در محیط آموزشی دانشگاه‌های ایران، معایب آن‌ها و برخی از مشکلات زبان‌آموزان در یادگیری زبان روسی و ترجمه متون از روسی به فارسی و بالعکس اشاره کنند.

همان‌طور که آشکار است، هدف نهایی آموزش و یادگیری زبان خارجی، تعامل و ارتباط متقابل میان افراد است. ابزارهای آموزشی در کارایی و اثربخشی آموزش زبان خارجی نقش اساسی دارند و از سوی دیگر به دانشجویان در درک و به خاطر سپردن مطالب و تمرین آن‌ها کمک می‌کنند. دانشجوی پس از اتمام تحصیلات، خواستار فعالیت درحوزه ترجمه است و فرهنگ لغت، مهم‌ترین ابزار کار مترجم است؛ اما در این میان، نبود فرهنگ‌های لغت جامع دوزبانه روسی به فارسی و بالعکس به‌عنوان ابزارهای آموزشی و یادگیری بسیار مشهود است.

هر فرهنگ لغت نه‌تنها یک کتاب مرجع، بلکه یک تألیف علمی در زمینه زبان‌شناسی نظری است. فرهنگ لغت همچنین موجب صرفه‌جویی در زمان و نیروی مترجم می‌شود، راهی به سوی دانش باز می‌کند و آنچه را توسط نسل‌های گذشته اندوخته شده است، ارائه می‌کند و هر چه را که نیاز زمان

است، آموزش می‌دهد؛ بنابراین هر فرهنگ لغت پیش از هر چیز، اثری است که برای تعلیم و آموزش استفاده می‌شود. [۱]

این در حالی است که بسیاری از دانشجویان زبان روسی درک درستی از فرهنگ‌های لغت دوزبانه به‌عنوان ابزار یادگیری مؤثر ندارند؛ چراکه آن‌ها معتقدند فرهنگ لغت، فقط محلی برای نگهداری معنای واژه‌ها است و نسبت به این واقعیت بی‌توجهند که در کنار یافتن معنای یک واژه در فرهنگ، با ترکیب لغوی، ویژگی‌های صرفی آن و به‌طور ناخودآگاه معنای واژه‌های دیگر آشنا می‌شوند. ضمن آن‌که جست‌وجو در فرهنگ لغت را کاری زمان‌بر می‌دانند. از سوی دیگر واضح است که باید مهارت استفاده از فرهنگ‌ها نیز آموزش داده شود. هنر کار با فرهنگ‌های مختلف نه‌تنها در روند تسلط بر زبان خارجی بلکه در حل مسائل پیچیده ارتباطی، دانشگاهی و حرفه‌ایِ زبانی از جمله درک بهتر زبان مادری مؤثر است. فرهنگ‌های لغت بر اساس معیارهای مختلفی چون هدف فرهنگ، حجم آن، نحوه قرار گرفتن واژه‌ها و موضوع، تقسیم‌بندی می‌شوند. باید اشاره کرد که در زبان‌شناسی روسی هنوز رده‌بندی رایج فرهنگ‌ها وجود ندارد. اگرچه زبان‌شناسانی چون شربا ل^۱، فرومکینا ر.م.^۲ مارکوفکین و.و.^۳ دنیسوف پ.ن.^۴ تلاش‌های بسیاری در این زمینه کرده‌اند.

از فرهنگ‌های لغت دوزبانه، امروزه نه‌تنها به‌عنوان راهنما بلکه به‌عنوان کتاب آموزشی مستقل با هدف افزایش کمتی و کیفی مهارت‌های چهارگانه و ایجاد توانش ارتباطی استفاده می‌شود. دستیابی به این هدف فقط در صورت وجود فرهنگ‌های جامع، آموزش استفاده از فرهنگ‌ها و ساختار آن‌ها به دانشجویان میسر است.

اگرچه فرهنگ‌های لغت دوزبانه از جمله فرهنگ فارسی به روسی به ویراستاری [یوری آرونوویچ روبینچیک^۵ ۱۹۷۰] و فرهنگ روسی به فارسی [ایرینا کانستانتینوونا آفچینکوا^۶ ۱۹۷۰]، [گ.آ. واسکانیان^۷ ۲۰۰۸] در ایران در دسترس است، اما به اعتقاد متخصصان، این ابزارهای آموزشی کافی نیستند و برای دستیابی به اهداف نگارش فرهنگ‌های دوزبانه جامع، تلاش و همت دوچندانی نیاز است. در زمینه آموزش به زبان‌آموزان، کاستی‌هایی چون نبود فرهنگ‌های دوزبانه تخصصی نیز وجود دارد؛ در این میان تنها می‌توان از فرهنگ *یلی تکنیک روسی به فارسی* [ژ.م. میرزابگیان و تصحیح آ.م. شویتوف^۸ ۱۹۷۳] نام برد که کاستی‌هایی در زمینه‌های صنعت چوب، کشتی‌رانی، هواپیمایی، سیستم هدایت اتوماتیک و ... دارد. دانشجویان در برخورد با واژگان این حوزه‌ها ناگزیرند از فرهنگ‌های روسی به

^۱ Щерба Л.В.

^۲ Фрумкина Р.М.

^۳ Морковкин В.В.

^۴ Денисов П.Н.

^۵ Рубинчик Ю.А.

^۶ Овчинникова И.К.

^۷ Восканян Г.А.

^۸ Мирзабекян Ж.М. Шойтов А.М.

انگلیسی استفاده کنند و سپس معادل آن واژه‌ها را از انگلیسی به فارسی برگردانند که این کار خود نیاز به صرف زمان بیشتر و مهم‌تر از همه آشنایی با زبان انگلیسی دارد. در این میان، زبان‌آموزان و مترجمانی که دانش زبان انگلیسی ندارند، ناگزیر به ترجمه ماشینی روی می‌آورند. «تحقیقات و مطالعات در زمینه این نوع ترجمه‌ها گواهی بر میزان پیچیدگی فرایند ترجمه و نشانگر این واقعیت است که ماشین به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند جایگزین نقش فعال و خلاق انسان و قوه ادراکی وی در تعیین ارزش ارتباطی عناصر متنی و پیداکردن معادل‌های ترجمه‌ای برای آن‌ها شود» (لطفی‌پور، ۱۳۷۱، ۸۱). این مسئله در نهایت موجب سرخوردگی زبان‌آموزان می‌شود.

برای انجام یک ترجمه صحیح، تطبیق متن ترجمه با قواعد دستوری و سبک زبانی زبان مقصد، ضروری است. [اماسکوفکین ل؛ و؛ و شوکین آن، ۲۰۱۰: ۳۵۷] اشاره نکردن به این موضوع که هر واژه مربوط به کدام سبک زبانی است، یکی دیگر از کاستی‌های فرهنگ‌های دوزبانه کنونی در محیط آموزشی ایران است. درحالی‌که دانشجو با دانستن این موضوع، می‌تواند از هر واژه با توجه به نوع رابطه و موقعیت در ارتباط زبانی استفاده کند.

نکته قابل‌توجه دیگر آن است که همه فرهنگ‌های موجود و شناخته‌شده دوزبانه، توسط محققان روسی تألیف شده‌اند. امید است با توجه به گسترش روزافزون مناسبات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی میان دو کشور ایران و روسیه و با تکیه بر پشتوانه علمی و تجربه‌های فرهنگ‌نویسان شاخص کشورمان و همکاری استادان زبان روسی، کتاب‌های مرجع شایسته روسی متناسب با زبان و ادبیات فارسی و قابلیت‌های ویژه این زبان و بالعکس در حوزه‌های مختلف علوم تألیف شوند.

References

منابع

۱. لطفی‌پور، کاظم (۱۳۷۱)، درآمدی به اصول و روش ترجمه، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۲. <http://scicenter.online/frazeologiya-leksikografiya-leksikologiya-scicenter/121-osnovnyie-funktsii-126029.html>
۳. Восканян Г.А. Русско-персидский словарь АСТ, Восток-Запад 2008 – 867 с.
۴. Мирзабемян Ж.М. Русско-персидский политехнический словарь, около 50000 терминов, под ред. А.М. Шойтова издательство: –М. Русский язык 1973 г. –720 с.
۵. Овчинникова И.К. Фуругян Г.А. Бади Ш.М. Русско-персидский словарь, 36000 слов под редакцией Али Асадуллаева и Л.С. Пейсикова 2009 –1092с.
۶. Рубинчик Ю.А. Персидско-русский словарь в 2 томах, –М. Издательство: Русский язык 1970, –1613с.
۷. Хрестоматия по методике преподавания русского языка как иностранного / сост. Л. В. Московкин, А. Н. Щукин. – М.: русский язык. Курсы, 2010. – 552 с.